

MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro: CII.

Dnia 21. Grudnia

Kontynuacya o zakładaniu y szczepieniu nowych Lasow.

PRzy zakładaniu nowych lasow, osobliwie w tych stronach, gdzie ich wcale nie masz, y gdzie przez to samo nie zaraz podostarkiem młodych drzewin do zafadzenia po-

Ff ff f

trze-

ćrzebnych dostać można, potrzeba
różne rzeczy pilnie roztrząsać.

1. Naturę wszystkich gatunkow
drzew, z których pospolicie skła-
dają się lasy y zakładają.

2. Dobroć, położenie, y inne
własności gruntu, na którym nowy
las ma być zakładany.

3. Właściwe rozporządzenie przy-
szłego lasu.

4. Jako go zakładać, zaszczep-
iać, y wyprowadzać.

5. Jak go nayzdatniey y nayle-
piey używać.

Pierwsze, ażeby wiedzieć na co
się każdy gatunek drzewa naylepiey
przypada, y z ktorego rodzaju po-
dług okoliczności nayprędszego y
nayważnieyszego pożytku, można
się spodziewać. Drugie, ażeby wie-
dzieć co za rodzaj drzew, obraney
na las ziemi naylepiey służy. Trze-
cie, ażeby to rozporządzenie tak
ułożyć, aby osobliwie uprawnym
rolom

rolom, iak tylko bydź może nay-
mniey szkodziły. Czwarte, ażeby
zafadzanie, doglądanie, czyścze-
nie, y wycinanie, bez wielkiej tru-
dy, y ścinanie drzew z wszelką o-
strożnością y z naywiększą ile bydź
może oszczędnością działo się. O
wszystkich tych punktach będę ni-
żej obzerniey mowił, y ile tylko
można, będę się odwoływał do wła-
snego doświadczenia y doznania.

I. Co się tyczy natury rozmai-
tych gatunkow drzew, w lasach na-
szych, lubo każdy Gospodarz sna-
dno się o nich nauczyć może, ie-
dnak naykrotszą, ile się do celu me-
go ściąga, wzmiankę o nich uczynię.
Wszelakie rodzaje tuteyszych
drzew, można wybornie na dwa
dzielić rozdziały, iedne z nich
szpilkowate y pełne żywicy, a dru-
gie, ktore liście y dosyć soku ma-
ią. Do pierwszych, czyli iak u nas
nazywają, do czerwonego drzewa

należą, Sosny, Jodły y Jאלowiec. Do drugich czyli do czarnego drzewa, należą Dęby, Jawory, Jesiony, Wiąze, Lipy, Brzozy, Olsze, Witwina, Topole, Wierzby, Jagodowe drzewo, Pigwowe drzewo, Leszczyna, Kruszyna, y inne małe y niskie krzaki. Wszętkie te różne rodzaje, mogą być podług upodobania na różnepodzielone Klasy, na przykład na te, ktore wysoko albo nisko, grubo albo cienko, krzywo albo prosto, prędko albo powoli wyrastają, przez długi albo krotki czas stoją, y tak daley. Z tym wszystkim nie rościągając się, o każdym z wspomnionych drzew, wyjąwszy tylko Sosny, y Jodły, w szczegulności mowić będę.

DĄB, jest bez wątpienia pierwsze y naylepsze drzewo w całym liściowym lesie. Jego dobre y nader przednie przymioty dostatecznie są znane. Na budowlą y na różne
 gospo:

gospodarskie sprzęty, jest bardzo
użyteczne, y piękne wydaie flupy
y kolumny. Drzewo y węgle na-
der przednie, skora zaś służy do wy-
prawy Garbarzom. Wysoko y gru-
bo rośnie, bardzo trwa długo, ob-
łamywanie gałęzi nie szkodzi nic
temu drzewu, żołędź służy do tu-
czenia bydła nie rogatego; Odra-
dza się z pniaka y z korzenia, lecz
y z nasienia może bydź wyprowa-
dzone. Jego ziele zaś przymioty
są, iż bardzo pomalu wyrasta, wie-
le placu, to jest naymniey dziesię-
ciu lokci wyciąga, y pod nim sto-
jące drzewa, zboża y trawę przy-
tłumia. Wydaie wprawdzie odro-
stki, lecz te po większey części z u-
kosa y krzywo wyrastają. Owoc
iego jest nie pewny y rzadko obfi-
ty. Z tym wszystkim ponieważ we-
wnętrzna dobroć y trwałość drzewa
tego są niezawodne, przeto zafa-
dzanie onegoż bardzo się radzi. Bo

co się tyczy powolnego wyraſtania, można iednakowoż na dobrym gruncie y przy dobrym opatrzeniu w 30ſtu lat balek lubo nie zbyt grubych, lecz w przeciągu 50. lat, zupełnie dobrych doczekać się. Ażeby zaś tey zapobiedz ſzkodzie, którą przez ſwe ſzerokie rozpoſcieranie się ſprawuie, potrzeba tylko gęſto różne przy ſobie zaſadzić drzewa, y aż do ſamego wierzchołka poobcinać, tym ſpoſobem mieyſca y ſwiatła, przytym także pięknych drzew doſtąpić można.

Na koniec różne znaydują się gatunki Dębów, z ktorych ieden drugie przenoſi. Niektore z natury z ukosa y krzywo roſną, drugie proſto y gładko, niektore mają wielkie, drugie małe, niektore ſzerokie, drugie wąskie liſcie, niektore z nich opadają w Jeſieni, drugie utrzymują się lubo zawiedle przez całą zimę. Naylepszę tak co do drzewa, iako y do

y do owocu są te, które z natury prosto y wysoko wyrastają. †)

JAWOR różnego jest rodzaju, a u nas osobliwie dwoiakiego znayduie się. ieden wysoko y grubo wyrasta, y ma bardzo wielkie y szerokie liście, y taki rodzaj jest najlepszy, drugi zaś ma pomnieysze liście, nie tak wysoko y dobrze wyrasta, y dla tego dla różnicy pospolicie go nazywają Podklon czyli Podjawor. Pierwszy te ma przymioty, iż miewa pospolicie gruby y piękny pniak, y bardzo długo trwający, do tego piękne y na różny użytek potrzebne wydaie gałęzie, tym się w powszechności Jawor zale-

‡) Gdyby kto chciał osobliwie Dębowe zakładać lasy, naysnadniejszym sposobem to być może, nie siejąc lecz zasadzając Dęby. Trzech robotników do tego się używa, ieden w odstępie na pół sążnia, małe wygrzebuie dąbki, drugi w każdy dotek po dwa kładzie żółędzie do gory wierzchołkiem, a trzeci zasypuie znowu dąbki y wraz z ziemią porównywa.

zaleca, iż jest mocny, piękny w ro-
 bocie, biały, czysty, y gładki, mnie
 się zdaie, á to z następujących przy-
 czyn, iż to jest naylepsze ze wszyst-
 kich Ruskich drzew. Wyrasta pręd-
 ko, w przeciągu lat dzieściu iuż
 dostępię grubości dobrego pala, á
 w 40stu lat nabywa grubości
 dostatecznego balku, Można go
 z nasienia, ktore corocznie w dosta-
 tku wydaie, wyprowadzić, na każ-
 dym gruncie wyrasta, y z korze-
 niem swoim nie nadto szeroko ro-
 spościera się, dla czego y pobliskim
 drzewom nie jest na przeszkodzie.
 Przeto można z wielkim pożytkiem
 Jaworu użyć tak na opał, iako y do
 budowli. Tylko się bardzo strzedz
 należy, ażeby go ostrożnie obcinać,
 gdyż się przez to psuie y wysycha.

*Kontynuacya w następującym Monito-
 rze.*

